

Sygn. akt I Ca 164/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Teresa Zawistowska

Sędziowie: SO Dorota Twardowska

SO Krzysztof Nowaczyński /spr./

Protokolant: st. sekr. sąd. Danuta Gołębiowska

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2013 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z powództwa M. G. (1), M. G. (2), Ł. G., D. G. i A. G.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W. i D. P.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Rejonowego w Iławie

z dnia 17 kwietnia 2013 r., sygn. akt I C 96/11

1. zmienia zaskarżony wyrok :

a/ w części uwzględniającej powództwo w stosunku do pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. (pkt I, II, III, IV i V) i oddala powództwo;

b/ w części rozstrzygającej o kosztach sądowych (pkt VI) przez uchylenie nakazu ich pobrania od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W.;

c/ w części rozstrzygającej o kosztach procesu (pkt VIII, IX i X) w ten sposób, że w miejsce rozstrzygnięć o zasądzeniu tych kosztów od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. zasądza od powodów M. G. (1), M. G. (2) i Ł. G. na rzecz pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. kwoty po 723,40 zł (siedemset dwadzieścia trzy złote czterdzieści groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;

d/ w części rozstrzygającej o kosztach procesu (pkt XI i XII) w ten sposób, że w miejsce rozstrzygnięć o wzajemnym zniesieniu kosztów procesu pomiędzy powodami i pozwanym (...) Spółką Akcyjną w W. zasądza od powodów D. G. i A. G. na rzecz pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. kwoty po 723,40 zł (siedemset dwadzieścia trzy złote czterdzieści groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;

2. zasądza od powodów M. G. (1), M. G. (2), Ł. G., D. G. i A. G. na rzecz pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. kwoty po 1.310 zł (jeden tysiąc trzysta dziesięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

UZASADNIENIE

Powódka M. G. (1) wniosła o zasądzenie od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. kwoty 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego wskutek śmierci osoby najbliższej oraz kwoty 15.000 zł tytułem odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej w związku ze śmiercią osoby najbliższej - męża J. G. wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 29 lipca 2010 r. Powodowie M. G. (2), Ł. G., D. G. i A. G. wniesli o zasądzenie od pozwanego dla każdego z nich kwot po 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego wskutek śmierci osoby najbliższej, tj. ojca J. G. wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 29 lipca 2010 r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, iż w dniu 03.12.2007 r. w wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym prowadzonym przez D. P. poniósł śmierć J. G.. Zasnaczyli, iż właściciel gospodarstwa będąc odpowiedzialnym za bezpieczeństwo i higienę pracy nie zapewnił odpowiednich warunków pracy, czym doprowadził do nieumyślnego spowodowania śmierci. Powodowie podkreślili, iż sprawca zdarzenia objęty był obowiązkowym ubezpieczeniem OC rolnika w pozwanym zakładzie ubezpieczeń. Wskazali, iż pozwany odmówił przyjęcia odpowiedzialności za zaistniałe zdarzenie podnosząc, iż działalność prowadzona przez właściciela gospodarstwa rolnego nie jest działalnością rolniczą, lecz gospodarczą. Wskazali, iż w wyniku śmierci J. G. doszło do naruszenia dobra osobistego powodów w postaci więzi krwi i prawa do życia w pełnej rodzinie. Znaczne pogorszenie swojej sytuacji życiowej powódka M. G. (1) uzasadniła faktem, iż zmarły mąż utrzymywał całą rodzinę ponieważ ona nie pracowała, a dzieci wówczas wchodziły dopiero w dorosłe życie i nie były jeszcze samodzielne.

Pozwany (...) Spółka Akcyjna w W. wniósł o oddalenie powództwa. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany zakwestionował swą odpowiedzialność co do zasady wskazując, iż śmierć J. G. nie nastąpiła w związku z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, w którym zatrudniony był poszkodowany. Zakwestionował również, iż wskazywany przez powodów art. 448 k.c. nie może stanowić podstawy żądań powodów w zakresie zadośćuczynienia na naruszenie dóbr osobistych.

W toku sprawy powodowie wniesli o wezwanie D. P. do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego, które to wezwanie Sąd uwzględnił dopozywając wezwanego. Pozwany D. P. wniósł o oddalenie powództwa. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew wskazał, iż jedynym podmiotem odpowiedzialnym za skutki wypadku jest pierwotnie pozwany zakład ubezpieczeń. Jednocześnie podniósł, iż § 4 art. 446 k.p.c. wszedł w życie 3 sierpnia 2008 roku i nie ma zastosowania w przedmiotowej sprawie, nadto że powódka M. G. (1) nie wykazała nastąpienia znacznego pogorszenia sytuacji życiowej na skutek przedmiotowego zdarzenia. Podniósł, iż niezasadne są żądania powodów na podstawie art. 24 k.c.

Wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2013 r. Sąd Rejonowy w I.:

- zasądził od pozwanych (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. i D. P. na rzecz powoda M. G. (1) kwotę 35.000 złotych, przy czym zapłata przez jedną z tych osób zwalnia wobec powoda pozostałą osobę - do wysokości zapłaty, z ustawowymi odsetkami w stosunku do (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. od dnia 29 lipca 2010 r. do dnia zapłaty, a w stosunku do D. P. od dnia wyrokowania do dnia zapłaty;

- zasądził od pozwanych na rzecz powodów M. G. (2) i Ł. G. kwotę po 20.000 złotych, przy czym zapłata przez jedną z tych osób zwalnia wobec powoda pozostałą osobę - do wysokości zapłaty, z ustawowymi odsetkami w stosunku do (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. od dnia 29 lipca 2010 r. do dnia zapłaty, a w stosunku do D. P. od dnia wyrokowania do dnia zapłaty,

- zasądził od pozwanych na rzecz powodów D. G. i A. G. kwotę po 10.000 złotych, przy czym zapłata przez jedną z tych osób zwalnia wobec powoda pozostałą osobę - do wysokości zapłaty, z ustawowymi odsetkami w stosunku do (...)

Spółka Akcyjna z siedzibą w W. od dnia 29 lipca 2010 r. do dnia zapłaty, a w stosunku do D. P. od dnia wyrokowania do dnia zapłaty, zaś w pozostałej części powództwa oddalił,

- nakazał pobrać solidarnie od pozwanych na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w I. kwotę 5 524,92 złotych tytułem nie uiszczonych kosztów sądowych;

- nie obciążył powodów D. G. i A. G. nie uiszczonymi kosztami sądowymi od oddalonych w części powództw;

- zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda M. G. (1), M. G. (2) i Ł. G. kwoty po 2.417 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

- zniósł wzajemnie koszty procesu pomiędzy powodem D. G. oraz A. G. , a pozwanymi;

Rozstrzygnięcie było wynikiem następujących ustaleń i wynikających z nich wniosków:

W dniu 3 grudnia 2007 r. w Gospodarstwie Rolnym (...) w B. w trakcie wykonywania czynności związanych z wyrzucaniem kapusty z silosów służących do jej kwaszenia, w których gromadziły się gazy niebezpieczne dla zdrowia i życia śmierć poniósł J. G.. Wyrokiem z dnia 21 lipca 2008 roku Sąd Rejonowy w I. w sprawie sygn. akt II K (...) uznał D. P. winnym tego, że w dniu 3 grudnia 2007 roku w B., gm. S. prowadząc jako właściciel działalność rolniczą w postaci Gospodarstwa Rolnego (...), będąc osobą odpowiedzialną za bezpieczeństwo i higienę pracy, nie dopełnił wynikającego stąd obowiązku polegającego na wyposażeniu pracowników J. G., K. K. i G. B. w odpowiednie środki zabezpieczające oraz przez złą organizację i podział pracy przy czynnościach związanych z wyrzucaniem kapusty z silosów służących do jej kwaszenia w którym gromadziły się gazy niebezpieczne dla życia i zdrowia człowieka naraził G. B. na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo doznanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, natomiast nieумыślnie spowodował u K. K. chorobę realnie zagrażającą jego życiu oraz nieумыślnie spowodował śmierć J. G., tj. przestępstwa określonego w art. 155 k.k. z w zb. z art. 220 §1 k.k. i art. 156 §2 k.k. w zw. z art. 11 §2 k.k. i skazał wymienionego na karę 1 roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat oraz grzywnę w wymiarze 60 stawek dziennych przy przyjęciu wysokości jednej stawki na kwotę 50 złotych.

Dalej ustalił Sąd, że zmarły J. G. był mężem powódki M. G. (1) i ojcem powodów M. G. (2), Ł. G., D. G. i A. G.. W dacie zdarzenia, w wyniku którego śmierć poniósł J. G., D. P. będący właścicielem gospodarstwa rolnego w zakresie OC ubezpieczony był u pozwanego (...) Spółka Akcyjna w W.. Przed przedmiotowym wypadkiem powódka M. G. (1) nigdy nie pracowała zawodowo, zajmowała się domem i wychowywaniem dzieci. Śmierć J. G. wywołała u powódki M. G. (1) nasilenie objawów lękowo-depresyjnych, które już uprzednio występowały i spowodowane były problemami z nadużywaniem alkoholu przez zmarłego męża i związanymi z tymi awanturami domowymi. Pogorszenie stanu psychicznego powódki mieści się w ramach typowej reakcji żałoby. W stosunkowo krótkim czasie po śmierci męża tj. w kilka miesięcy później pogodziła się z tym faktem i obecnie nie występują już objawy typowe dla reakcji żałoby. Aktywność życiowa M. G. (1) po śmierci jej męża nie uległa radykalnej zmianie z powodu tego, iż także przed śmiercią męża była osobą mało zaradną i zajmowała się głównie obowiązkami domowymi. Ze zmarłym mężem łączyły powódkę M. G. (1) więzi zależności emocjonalnej i ekonomicznej, była osobą podporządkowującą się. Z tego względu, iż zmarły mąż wprowadzał porządek w rodzinie i zapewniał warunki bytowe utraciła ona poczucie bezpieczeństwa. Negatywne skutki śmierci męża w sferze emocjonalnej powódka M. G. (1) odczuwać będzie do czasu kiedy sytuacja finansowa rodziny oraz atmosfera rodzinna nie ulegną stabilizacji.

Ustalono również, że powód Ł. G. w chwili śmierci ojca był najmłodszym z rodzeństwa, miał 17 lat i uczył się w szkole zawodowej. Śmierć ojca u Ł. G. spowodowała zmiany emocjonalne i psychiczne oraz w zachowaniu mieszczące się w ramach typowej reakcji żałoby. Z racji bycia najmłodszym z dzieci w chwili śmierci ojca był z nim najbardziej związany emocjonalnie, najbardziej zależny. Negatywne skutki śmierci ojca w sferze emocjonalnej zakłóciły proces formowania się osobowości, proces formowania dojrzewania emocjonalno-społecznego i nabywania kompetencji społecznych u powoda Ł. G.. Procesy te w chwili obecnej zachodzą w zmienionych warunkach społecznych i do czasu ich zakończenia powód Ł. G. może ujawniać trudności w funkcjonowaniu w sferze emocjonalnej.

Powódka M. G. (2) w chwili śmierci ojca miała 21 lat, pozostawała w nieformalnym związku z obecnym mężem i miała 1 dziecko. Śmierć ojca u M. G. (2) spowodowała zmiany emocjonalne i psychiczne oraz w zachowaniu mieszczące się w ramach typowej reakcji żałoby. M. G. (2) nie podejmowała tych ról z racji pozostawania w roli dziecka zależnego od rodzica pomimo założenia już swojej rodziny przed śmiercią ojca. Negatywne skutki straty bliskiej i ważnej osoby są trwałym śladem jednakże w miarę upływu czasu zdarzenie to będzie coraz lepiej dopasowane do schematów poznawczych M. G. (2) i przestanie być zdarzeniem dezorganizującym. Może wystąpić przedłużenie okresu nieradzenia sobie i jednocześnie rozpamiętywanie śmierci ojca jako osoby, na której pomoc liczyła i od pomocy której uzależniała prowadzenie dalszej swojej rodziny.

Powód D. G. w chwili śmierci ojca miał 18 lat i nie mieszkał już z rodzicami. Pracował na budowie w W., od momentu dowiedzenia się o śmierci ojca porzucił pracę i wrócił do domu pomagać matce. Śmierć ojca u M. G. (2) spowodowała zmiany emocjonalne i psychiczne oraz w zachowaniu mieszczące się w ramach typowej reakcji żałoby. Zależność powoda D. G. od ojca uchroniła go przed wcześniejszym wejściem w konflikt z prawem. Obecnie powód D. G. nie odczuwa negatywnych emocjonalnych po śmierci ojca.

Powód A. G. w chwili śmierci ojca miał 24 lata i nie mieszkał już w rodzinnym domu. Mieszkał i pracował w G.. Dopiero po 2 miesiącach od śmierci ojca wrócił do pracy. Bezpośrednio po śmierci ojca przyjmował leki uspokajające, obecnie nie musi ich już przyjmować. W sferze emocjonalnej powód A. G. odczuwa nadal brak bliskiej i ważnej osoby, miał z ojcem dobre relacje. Po śmierci ojca powód A. G. stał się bardziej agresywny i nerwowy.

W ocenie Sądu Rejonowego powództwo co do zasady zasługiwało na uwzględnienie.

Wskazano, że w sprawie sporna była kwestia odpowiedzialności pozwanego ubezpieczyciela (...) Spółka Akcyjna w W. za szkody będące następstwem wypadku, do którego doszło w gospodarstwie rolnym prowadzonym przez D. P.. Pozwany zakład ubezpieczeń podnosił, że prowadzona przez właściciela gospodarstwa rolnego działalność polegająca na przetwórstwie warzyw jest działalnością gospodarczą a nie rolniczą i dlatego wyłączona jest jego odpowiedzialność za szkody powstałe w związku z jej prowadzeniem bowiem nie jest objęta obowiązkowym ubezpieczeniem OC rolnika. Zauważono, iż przepis art. 822 § 1 k.c. jest normą ogólną, zgodnie z którą przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony. Uzupełnienie tej normy stanowią przepisy szczególne zawarte w ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003 r. Nr 124, póź. 115). Ustawa ta zawiera regulacje dotyczące wykonywania umów obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, a także rolników z tytułu posiadania gospodarstwa rolnego i umów obowiązkowego ubezpieczenia budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń losowych. Przepis art. 50 ust. 1 ustawy stanowi, że z ubezpieczenia OC rolników przysługuje odszkodowanie, jeżeli rolnik, osoba pozostająca z nim we wspólnym gospodarstwie domowym lub osoba pracująca w jego gospodarstwie rolnym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z posiadaniem przez rolnika tego gospodarstwa rolnego szkodę, będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia. W ocenie Sądu pierwszej instancji w rzeczonyj sprawie do wypadku doszło w związku z posiadaniem przez pozwanego D. P. gospodarstwa rolnego, albowiem do wypadku w następstwie którego śmierć poniósł J. G. doszło w trakcie pracy wykonywanych w gospodarstwie rolnym i na jego rzecz przez pracownika w nim zatrudnionego (niezależnie do charakteru samej czynności w związku z którą nastąpił wypadek), a tym samym obejmuje go ubezpieczenie OC pozwanego (...) Spółka Akcyjna w W..

Odnosząc się co do zasadności roszczenia odszkodowawczego powódki M. G. (1) za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w związku ze śmiercią męża, Sąd Rejonowy przytoczył treść art.446 §3 k.c., zgodnie z którym sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. W ocenie Sądu pierwszej instancji zachodzą podstawy do przyjęcia, iż śmierć J. G. spowodowała znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powódki M. G. (1) w rozumieniu art.446 § 3 k.c. Podkreślono, iż nie ma wątpliwości, że śmierć męża miała wpływ na jej sytuację życiową, spowodowała u niej

załamanie psychiczne związane z diametralną zmianą jej sytuacji życiowej. Powódka dochodząc roszczenia z tego przepisu wykazała, iż zaszła zmiana w jej sytuacji życiowej. Wystarczającym w tej kwestii jest wskazanie, iż przed śmiercią powódka nigdy nie pracowała zawodowo. Cały ciężar związany z utrzymaniem jej i jej rodziny spoczywał na zmarłym mężu. Zmarły mąż był jedynym żywicielem rodziny i to od jego pracy i uzyskiwanych z niej dochodów zależał materialny byt rodziny. Powódka straciła męża - osobę jej najbliższą, która swoim osobistym zaangażowaniem zabezpieczała byt materialny jej i całej rodziny, a w konsekwencji znacznie podwyższała poziom jej życia. Z tych względów uznano, że roszczenie o zapłatę kwoty 15.000 zł należało uznać w świetle art. 446 § 3 k.c. zatem za w pełni uzasadnione.

Odnosząc się roszczeń powodów o zadośćuczynienie na wstępie wskazano, iż podnoszenie przez pozwanych, że w chwili zdarzenia nie obowiązywały przepisy przewidujące dodatkowe odszkodowanie za krzywdę moralną i cierpienie jest bezprzedmiotowe. Argumentacja pozwanych odnosi się bowiem do art. 446 § 4 k.c. Ustawa z 30.5.2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, póź. 731) dodała do art.446 k.c. § 4, zgodnie z którym sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Zmiana powyższa weszła w życie z dniem 01.08.2008 r. Zdarzenie zaś miało miejsce w dniu 03.12.2007 r. Sąd pierwszej instancji podkreślił, że w ostatnich latach ugruntowane zostało jednak jednoznaczne stanowisko Sądu Najwyższego co do możliwości zasądzania na podstawie przepisu art. 448 k.c. zadośćuczynienia po śmierci osoby bliskiej, następującej wskutek deliktu popełnionego przed 3 sierpnia 2008 r. Prawo do życia w rodzinie i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi bowiem dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 i art. 24 k.c. Wprowadzenie art. 446 § 4 k.c. doprowadziło jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania, a co w rzeczonyj sprawie ma miejsce.

Zatem w ocenie Sądu Rejonowego co do zasady roszczenia powodów w zakresie żądania zadośćuczynienia z art.448 k.c. są zasadne. Sąd pierwszej instancji podzielił w całości stanowisko powodów M. G. (1), M. G. (2) i Ł. G. odnośnie żądanej wysokości zadośćuczynienia. Okoliczność negatywnych skutków w psychice jak dalsze problemy z funkcjonowaniem po stracie bliskiej osoby powodowie wykazali opiniami biegłego psychologa K. Ł.. Wnioski z nich wypływające są jasne i w pełni potwierdzają fakt, iż śmierć J. G. była niepowetowaną stratą, powodującą pustkę, o której nie da się wypełnić do końca życia. Zdaniem Sądu pierwszej kwoty po 20.000 zł zadośćuczynienia na rzecz każdego z powodów są „odpowiednim odszkodowaniem”. Nie stanowią dla nich źródła nadzwyczajnego wzbogacenia, nie są to bowiem kwoty odbiegające od realiów finansowych w kraju. Nie mogą zaś być to kwoty w wysokości zbliżonej do symbolicznej zważywszy na rozmiar szkody i cierpienia. Mając powyższe na uwadze, w ocenie Sądu zadośćuczynienie dla każdego z wskazanych powodów ustalone na kwotę 20.000 zł jest odpowiednim co do wysokości świadczeniem.

Odnosnie powodów D. G. i A. G. Sąd uznał, iż dochodzone przez nich kwoty 20.000 zł są zbyt wygórowana. Obniżenie kwot zadośćuczynienia względem w stosunku do obu powodów podyktowane było tym, iż w chwili śmierci ojca byli oni już samodzielni. Wyprowadzili się z domu rodzinnego, pracowali. Nie byli zatem tak związani ze zmarłym ojcem jak pozostali powodowie. W tej sytuacji Sąd Rejonowy uznał, iż kwoty po 10.000 zł zasądzone na rzecz tych powodów tytułem zadośćuczynienia są adekwatne do okoliczności przytaczanych wyżej, uzasadniających wysokość zadośćuczynienia. W pozostałej części Sąd Rejonowy oddalił powództwa wymienionych powodów.

Zasądzając od pozwanych na rzecz powodów wskazane kwoty tytułem znacznego pogorszenia sytuacji życiowej i zadośćuczynienia za doznane krzywdy Sąd pierwszej instancji przyjął odpowiedzialność pozwanych in solidum. O odsetkach należnych od pozwanego zakładu ubezpieczeń orzeczono na podstawie art. 481 § 1 k.c. , art. 455 k.p.c. oraz 14 ustawy z 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Za uzasadnione uznał ich żądanie od dnia 29 lipca 2010 r. w stosunku do pozwanego zakładu ubezpieczeń, albowiem w tej dacie ostatecznie odmówił on wypłaty odszkodowań. W stosunku zaś do pozwanego D. P. od zasądzonych kwot, biorąc za podstawę art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 k.c., Sąd przyznał odsetki ustawowe od dnia wyrokowania. W zakresie nieopłaconych kosztów sądowych orzeczono na mocy art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych . Natomiast o kosztach procesu poniesionych przez

strony w zakresie powództw M. G. (1), M. G. (2) i Ł. G., Sąd orzekł stosowanie do treści art.98 i 105 k.p.c. Z kolei o kosztach procesu poniesionych przez strony w zakresie powództw D. G. i A. G., Sąd orzekł po myśli art. 100 i 105 k.p.c.

W apelacji pozwany (...) Spółka Akcyjna w W. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu obrazę prawa materialnego tj. art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 22.05.2003r o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) i (...) oraz art. 24 w zw. z art. 448 kodeksu cywilnego. Wskazując na powyższe skarżący wniósł o zmianę wyroku i oddalenie wobec niego powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu za pierwszą i drugą instancję.

Motywuując swe stanowisko pozwany wskazał, że brak jest podstawy do przyjęcia jego odpowiedzialności, gdyż śmierć J. G. nie nastąpiła w związku z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, lecz w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej. Zdaniem skarżącego definicja gospodarstwa rolnego określona w ustawie o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) i (...) oraz zapisy w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20.01.2004 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (...) i art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 26.07.1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, dają podstawę do przyjęcia, że przetwórstwo owoców i warzyw nie jest zaliczone do działalności z zakresu rolnictwa. Zauważono, że Sąd Rejonowy nie wyjaśnił, dlaczego przyjął, iż szkoda powstała w związku z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, nie odniósł się do zarzutów pozwanego.

Ponadto, w ocenie skarżącego, nie ma podstaw do przyznania powodom zadośćuczynienia za śmierć J. G. na podstawie art. 448 k.c. i 24 k.c. Pozwany zaznaczył, że znane są mu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27.10.2010 r., sygn. akt III CZP 76/10 oraz z dnia 13.07.2011 r., sygn. akt III CZP 32/11, w których uznano, że najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła wskutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. Jednakże, zaznaczył, że nadal istnieją rozbieżności w orzecznictwie sądów w tej kwestii (wyrok SR w T.z dnia 8.03.2012 r. sygn. I C (...), Sądu Rejonowego w S. z dnia 27.03.2012r, sygn. IC (...), Sądu Okręgowego w K. z dnia 8.03.2012 r. sygn. I C(...), Sądu Okręgowego w T. z dnia 19.07.2012 r., sygn. I Ca (...)). W ocenie pozwanego instytucja zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej została przywrócona na grunt polskiego prawa w sierpniu 2008 r. wprowadzeniem do kodeksu cywilnego przepisu art. 446 § 4 k.c. Przepis art. 448 k.c. nie dawał podstawy do żądania zadośćuczynienia, bo gdyby tak było, nie istniałaby potrzeba wprowadzenia przepisu art. 446 § 4 k.c. Co więcej, zdaniem pozwanego, sporne jest także czy więź z najbliższym członkiem rodziny stanowi dobro osobiste. Dobro ma być osobiste, a zatem skupione w człowieku, a nie obejmujące sferę zewnętrzną, relacji z innymi ludźmi. Dopiero art. 446 § 4 k.c. wprowadza odpowiedzialność za szkodę pośrednią, poniesioną przez inne osoby niż poszkodowany. Przepis art. 448 k.c. daje podstawę do żądania zadośćuczynienia tylko osobie bezpośrednio poszkodowanej czynem niedozwolonym.

W odpowiedzi na apelację powodowie M. G. (1), M. G. (2), Ł. G., D. G., A. G. wnieśli o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu za drugą instancję. Oddalenia apelacji domagał się również pozwany D. P..

Sąd Okręgowy zważył i ustalił co następuje:

Apelacja okazała się zasadna i prowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku w części uwzględniającej powództwo w stosunku do pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. i oddalenia powództwa. Nie wszystkie jednak podniesione przez skarżącego zarzuty zasługiwały na uwzględnienie.

Wbrew bowiem podniesionym w apelacji zarzutom Sąd pierwszej instancji zasadnie uznał, że podstawę prawną zasądzoną na rzecz powodów świadczenia mógł stanowić przepis art. 24 k.c. w związku z art. 448 k.c. Stanowisko o dopuszczalności dochodzenia roszczenia stypizowanego w niniejszej sprawie jest już w orzecznictwie ugruntowane. Pogląd taki Sąd Najwyższy wyraził nie tylko w uchwałach przywołanych w apelacji, ale również chociażby w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 maja 2011 r. (I CSK 621/10; Lex nr 848128), wskazując, że najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r., (wejście w życie art. 446 § 4 k.c.). Dodano jednocześnie, że wprowadzenie art. 446 § 4 k.c. doprowadziło do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego

stosowania. Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w uzasadnieniu wyroku z dnia 27 kwietnia 2012 r. (I ACa 281/12; Lex 1171322), podnosząc, że dodanie art. 446 § 4 k.c. nie jest jedynie wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie tego przepisu, lecz jest również dokonaniem zmiany w ogólnej regule wynikającej z art. 448 k.c. przez zawężenie kręgu osób uprawnionych do zadośćuczynienia. Bez wprowadzenia art. 446 § 4 k.c. roszczenia tego mógłby dochodzić każdy, a nie tylko najbliższy członek rodziny. Przepis ten ułatwia dochodzenie zadośćuczynienia, gdyż umożliwia jego uzyskanie bez potrzeby wykazywania jakichkolwiek innych - poza w nim wymienionych - przesłanek, a jednocześnie wzmacnia również wykładnię art. 446 § 3 k.c., wiążąc funkcję tego przepisu wyłącznie z ochroną majątkową. Uwzględniając powyższe rozważania, nie sposób więc podzielić twierdzeń apelacji, zgodnie z którymi gdyby rzeczywiście podstawę dochodzenia zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przed dniem 3 sierpnia 2008 r., mógł stanowić art. 448 w związku z art. 24 § 1 k.c., to nie byłoby potrzeby wprowadzania przez ustawodawcę art. 446 § 4 k.c. Tak jak wskazano wyżej taki pogląd jest ugruntowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i zasługuje na pełną aprobatę. W apelacji strona pozwana powołuje się na orzecznictwo sądów powszechnych, choć nie przedkłada tych orzeczeń do zapoznania, z których miałyby wynikać wnioski przeciwny, ale takiego stanowiska z przyczyn wyjaśnionych powyżej nie można uwzględnić.

Nie można wreszcie podzielić argumentów apelacji, w których podnosi się, że osoba, która dochodzi zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej jest poszkodowana jedynie pośrednio. Sam bowiem czyn niedozwolony może wyrządzać krzywdę różnym osobom, źródłem krzywdy jest zatem czyn niedozwolony, którego następstwem jest śmierć. Krzywdą wyrządzoną zmarłemu jest utrata życia, dla osób mu bliskich zaś jest to naruszenie dobra osobistego poprzez zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Również więc osoba dochodząca ochrony na podstawie art. 448 k.c. może być poszkodowana bezpośrednio i dochodzić naprawienia własnej krzywdy, doznanej poprzez naruszenie jej własnego dobra osobistego (tak trafnie Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/11, Lex nr 852341). Pamiętać należy, że prawu polskiemu nie jest znany wyczerpujący katalog dóbr osobistych, a obecnie, w świetle dorobku literatury i judykatury, nie budzi wątpliwości pogląd, że podlegają ochronie dobra osobiste niewymienione w art. 23 k.c., takie jak chociażby właśnie szczególnie więź emocjonalna istniejąca pomiędzy członkami rodziny. W tej sytuacji przyjąć trzeba, wbrew sugestiom skarżącego, że więź rodziców z dzieckiem oraz więź między małżonkami, zasługuje na status dobra osobistego, podlegającego ochronie przewidzianej w art. 24 § 1 k.c., a spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dóbr osobistych członków rodziny zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. (powoływany wyżej wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 27 kwietnia 2012 r., I ACa 281/12; Lex 1171322).

Sąd Okręgowy podziela zaprezentowane wyżej stanowiska judykatury, uznając, że powodom – żonie i dzieciom J. G., przysługuje zadośćuczynienie za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c., bowiem naruszono dobra osobiste powodów wynikające z więzi emocjonalnej jaka łączyła ich ze zmarłym, której zerwanie spowodowało cierpnie i poczucie krzywdy.

Za skutki tego czynu niedozwolonego pozwany zakład ubezpieczeń jednak nie odpowiada, gdyż szkoda, której naprawienia żądają powodowie nie jest objęta zakresem ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej rolników. Trafny okazał się podniesiony w apelacji zarzut naruszenia przepisu art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U.2003, nr 124, poz. 1152), zgodnie z którym z ubezpieczenia OC rolników przysługuje odszkodowanie, jeżeli rolnik, osoba pozostająca z nim we wspólnym gospodarstwie domowym lub osoba pracująca w gospodarstwie rolnym rolnika są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z posiadaniem przez rolnika tego gospodarstwa rolnego szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Kluczowe dla określenia zakresu ubezpieczenia OC rolników jest użycie przez ustawodawcę sformułowania "szkoda związana z posiadaniem gospodarstwa rolnego". Ubezpieczenie nie obejmuje zatem całej odpowiedzialności cywilnej osób objętych ubezpieczeniem. Przedmiotem ubezpieczenia jest jedynie konkretny wycinek tej odpowiedzialności. Odpowiedzialność za szkody związane z posiadaniem gospodarstwa rolnego oznacza, że ubezpieczyciel nie będzie odpowiadał za szkody związane z inną sferą aktywności życiowej osoby

ubezpieczonej. W szczególności chodzi tu o szkody związane z prowadzeniem przez ubezpieczonego innej działalności gospodarczej niż działalność rolnicza, czy też ze sferą jego życia prywatnego. Dlatego określenie, czy dane zdarzenie należy do zakresu ubezpieczenia wymaga czasem analizy danego przypadku (tak: Jakub Nawracała, Komentarz do art. 50 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, Lex). Z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy karnej Sądu Rejonowego w I. (sygn. akt II K(...)), a w szczególności z protokołu kontroli sanitarnej Powiatowego Inspektora Sanitarnego w I. z dnia 3 grudnia 2007 r. (k. 22 - 24) oraz z protokołu kontroli Okręgowego Inspektoratu Pracy w O. z dnia 16 kwietnia 2008 r. (k. 69- 74) wynika, że pozwany D. P., obok prowadzenia gospodarstwa rolnego, zajmował się również działalnością typowo gospodarczą w zakresie produkcji i obrotu żywnością, choć firma, o której będzie mowa niżej była zarejestrowana na jego żonę. Analiza materiału dowodowego nie pozostawia wątpliwości, że pozwany D. P. nie tylko przechowywał płody rolne (jak podnosił w odpowiedzi na pozew k. 219), ale także je przetwarzał i wprowadzał do obrotu. W protokole kontroli sanitarnej Powiatowego Inspektora Sanitarnego w I. wskazano przecieź, że do produkcji używano kapusty z gospodarstwa rolnego (...). Obróbka wstępna kapusty odbywała się na polu i polegała na usunięciu zewnętrznej warstwy liści. Następnie kapustę wkładano do plastikowych pojemników i transportowano do pomieszczeń produkcyjnych, w których odbywało się szatkowanie. Kapusta kiszona z silosów wybierana była widłami i trafiała na stół produkcyjny, gdzie pakowano ją w mniejsze opakowania (gotowy wyrób dostarczany jest do (...) M.).

W dniu 3 grudnia 2007 r., w którym doszło do zdarzenia, sześć kobiet zatrudnionych w Przedsiębiorstwie Handlowo Usługowym (...), której właścicielem jest W. P. i trzech mężczyzn, wśród których był J. G. zatrudnionych w Gospodarstwie Rolnym (...) rozpoczęło pracę w pomieszczeniu kiszzenia kapusty i ogórków tzw. „kartoflaku”. Mężczyźni wyrzucali kapustę widłami ze zbiornika na stół, a kobiety pakowały towar do wiader. (k. 69- 74 protokołu kontroli Okręgowego Inspektoratu Pracy w O.). Podkreślić trzeba, że pokrzywdzony zatrudniony był wprawdzie jako pracownik produkcji roślinnej na podstawie umowy o pracę w Gospodarstwie Rolnym (...), jednakże okoliczność ta pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności ubezpieczyciela za skutki powstania szkody. Do wypadku nie doszło bowiem w trakcie pracy wykonywanej w gospodarstwie rolnym, a w trakcie wykonywania pracy związanej z produkcją kwaszonej kapusty.

Powyższe ustalenia dają podstawę do rozgraniczenia dwóch rodzajów działalności prowadzonej przez D. P., to jest działalności rolniczej (uprawa kapusty) i gospodarczej (kwaszenie kapusty i jej sprzedaż). Kapusta kwaszona produkowana była wprawdzie w silosach znajdujących się na terenie gospodarstwa rolnego w B., jednakże działalność ta w sposób oczywisty nie była działalnością rolniczą, a działalnością typowo gospodarczą na potrzeby PHU (...). Wobec tego, że krzywda, której wyrównania domaga się strona powodowa, związana jest z prowadzeniem przez D. P. innej działalności gospodarczej niż działalność rolnicza, to nie jest ona objęta odpowiedzialnością gwarancyjną pozwanego ubezpieczyciela (art. 50 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych).

Dodać trzeba, że wbrew stanowisku pozwanego D. P. oraz argumentom podniesionym przez powodów w odpowiedzi na apelację skazujący go wyrok sądu karnego nie przesądzał o przypisaniu pozwanemu ubezpieczycielowi odpowiedzialności za skutki wypadku z dnia 3 grudnia 2007 r. Sąd cywilny nie był bowiem związany ustaleniem sądu karnego, że D. P. dopuścił się występku kwalifikowanego z art. 155 k.k. w zb. z art. 220 § 1 k.k. w zb. z art. 156 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. prowadząc jako właściciel działalność rolniczą w postaci Gospodarstwa Rolnego. W myśl art. 11 k.p.c. ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Jednakże osoba, która nie była oskarżona, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną. Podkreślić należy, że na mocy tego przepisu Sąd cywilny związany jest tylko ustaleniami dotyczącymi popełnienia przestępstwa - a więc okolicznościami składającymi się na jego stan faktyczny, czyli osobą sprawcy, przedmiotem przestępstwa oraz czynem przypisanym oskarżonemu - które znajdują się w sentencji wyroku. Wszelkie inne ustalenia prawomocnego, skazującego wyroku karnego, wykraczające poza elementy stanu faktycznego przestępstwa, nie mają mocy wiążącej dla sądu cywilnego, nawet jeśli są zawarte w sentencji wyroku. Sąd cywilny może więc czynić własne ustalenia w zakresie okoliczności, które nie dotyczą popełnienia przestępstwa, mimo że pozostają w związku

z przestępstwem. Ustalenie Sądu karnego, na które powołuje się pozwany D. P. i powodowie nie dotyczyło ani znamion przypisanego mu przestępstwa, ani okoliczności jego popełnienia (dotyczących czasu, miejsca, poczytalności sprawcy), zatem art. 11 k.p.c. nie ograniczał dopuszczalności dokonania samodzielnych ustaleń przez sąd cywilny w tym zakresie.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok:

- w części uwzględniającej powództwo w stosunku do pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. (punkt I, II, III, IV i V) i oddalił powództwo,

- w części rozstrzygającej o kosztach sądowych (punkt VI) przez uchylenie nakazu ich pobrania od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W..

Następstwem uwzględnienia apelacji była zmiana rozstrzygnięcia o kosztach procesu za pierwszą instancję. Wobec tego, że pozwany (...) Spółka Akcyjna w W. ostatecznie wygrał sprawę w całości, to strona powodowa obowiązana była zwrócić mu koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 k.p.c.). Koszty procesu poniesione przez pozwanego w pierwszej instancji ograniczały się do kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 3.617 zł. (17 zł – opłata skarbową od pełnomocnictwa i kwota 3600 zł – wynagrodzenie radcy prawnego - § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu – Dz. U. 2013.490 j.t.). Uwzględniając treść art. 105 § 1 k.p.c. uznano, że skoro przegrywającą była strona powodowa, w charakterze której występowało pięć osób, to koszty zastępstwa procesowego strony pozwanej reprezentowanej przez radcę prawnego wyrażają się jednym wynagrodzeniem, a nie jego wielokrotnością (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2010 r. , sygn. akt I PZ 24/10 , Lex 1218198).

Wobec tego, Sąd Okręgowy, na podstawie 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok:

- w części rozstrzygającej o kosztach procesu (punkt VIII , IX i X) w ten sposób, że w miejsce rozstrzygnięć o zasądzeniu tych kosztów od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. zasądził od powodów M. G. (1), M. G. (2) i Ł. G. na rzecz pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. kwoty po 723,40 zł tytułem zwrotu kosztów procesu,

- w części rozstrzygającej o kosztach procesu (punkt XI i XII) w ten sposób, że w miejsce rozstrzygnięć o wzajemnym zniesieniu kosztów procesu pomiędzy powodami i pozwanym (...) Spółką Akcyjną w W. zasądził od powodów D. G. i A. G. na rzecz pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. kwoty po 723,40 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

O kosztach procesu należnych pozwanemu za drugą instancję Sąd Okręgowy orzekł na zasadach analogicznych do zastosowanych przy rozstrzyganiu o kosztach postępowania za pierwszą instancję. Na poniesione w tym postępowaniu przez pozwanego koszty procesu składała się opłata od apelacji w kwocie 4.750 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w kwocie 1.800 zł (§ 6 pkt 6 i 12 ust. 1 pkt 1 powołanego wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 28 września 2002 r.), czyli łącznie 6.550 zł, co przy zastosowaniu art. 105 § 1 k.p.c. nakazywało zasądzenie od każdego z powodów na rzecz pozwanego kwot po 1.310 zł.